

Yhteys säilyy sairaudesta huolimatta

Rouva Tellervo Koivisto puhuu miehensä muistisairaudesta avoimesti. Moni on kokenut helpottavana sen, että jos presidenttikin voi saada Alzheimerin taudin, ei sitä muidenkkaan tarvitse peitellä.

TEKSTI **Heidi Härmä** KUVAT **Ville Kujansuu**

Kaikki käy pikkuhiljaa, kuvaa rouva **Tellervo Koivisto**. Kun asutaan yhdessä ja tehdään samoja asioita, ei aina osaa huomioda toisessa tapahtuvia muutoksia.

Presidentti Mauno Koivistolla todettiin Alzheimerin tauti vuonna 2008. Edelleen hän voi pitää puheita tuntemastaan aiheesta ja tunnistaa tutut ihmiset.

– Hän yleensä tietää, mistä tuntee vierailijansa – entiset työtoverit, lentopalloystävät ja turvamiehet – vaikkei kaikkia varmaan nimeltä muista. Hänen luotaan lähtevät sanovat, että hän oli taas niin iloinen ja hyväntuulinen.

Vierailijat käyvät tätä nykyä hoitokodissa, jonne presidentti Koivisto on muuttanut. Iso elämänmullistus käynnistyi eräänä yönä kello yksi.

– Mieheni lähti liikkeelle yllättävään aikaan. Ja toisin kuin normaalisti, hän ei pistänyt tossuja jalkaan eikä tarttunut rollaattoriin. Hän astui ehkä puolitoin metriä, kun ilmeisesti villasukat jalassa luistivat. Hän romahti selälleen lattialle. Se muutti koko tilanteen.

Koivisto joutui ensin sairaalaan ja sieltä hoitokotiin, jossa on potilaana murtuneen olkaluun vuoksi. Kun vointia lisäksi heikentävät muistisairaus ja sydänongelmat, tehtiin alkuvuodesta päätös.

– Paluuta kotiin ei enää tule.

Hitaita muutoksia

Diagnoosi ei aikanaan ollut pariskunnalle järkytys. He tiesivät, että sairauden kulku on pitkä ja elämä sen kanssa pitkään varsin normaalia.

– Siksi se ei tuntunut ahdistavalta. Ostin asiaa koskevaa kirjallisuutta ja aloin varautua. Muutokset eivät ole olleet yllätyksiä.

Raskaalta tuntui sen sijaan se, että presidentti joutui luopumaan ajokortista sairauden toteamisen yhteydessä. Edelleen hän saattaa kysellä samanikäisiltä, kuinkas sinulla vielä kortti on. Myös roudasta ajo-oikeudesta luopuminen oli tarpeetonta.

– Meillä käytettiin autoa yksinomaan seitsemän kilometrin kauppatieteen maalla. Minä ajoin ja mieheni huolehti parkkeeraamisesta. Hän ei ollut kahteenkymmeneen vuoteen ajanut kaupungissa.

Helsingissä presidentti Koivistolla oli tapana hypätä raitiovaunuun ja ajella pitkiäkin aikoja vaihdellen ratikasta toiseen.

– Hän tykkäsi katsella ihmisiä ja maisemia.

Vielä kaksi vuotta sitten tämä sujui hyvin. Sen jälkeen tuntui viisaammalta ajaa ”päättärille”, viimeiselle pysäkillä, ja sieltä samaa reittiä takaisin.

Viime syksynä hän lähti illalla kotoa vaimonsa huomaamatta. Aikaa kului

normaalia edestakaista ajelua kauemmin. Kun Tellervo Koivisto soitti miehelleen, tämä kertoi olevansa raitiovaunussa, mutta ei osannut sanoa tarkemmin. Kahden tunnin kuluttua mies palasi kotiin. Rouva Koivisto uskoo, että matka oli vienyt kaksi kertaa samalla ratikalla päästä päähän.

– Mieheni oli ollut varsin omatoiminen. Muisti oli tietysti heikentynyt kaiken aikaa, mutta hän kävi pitkään muistavasta ihmisestä. Kesti kauan ennen kuin piti esimerkiksi kirjoittaa lappuja, kun lähti kotoa pois.

Avoimuus vapauttaa

Tuttavapiiri on tiennyt muistisairaudesta jo pitkään, vaikka julkiseksi tietoksi tuli vasta hiljattain.

– Ei tämä salattu asia ole ollut. Mutta mieheni ei hyväksynyt sanaa ”muistisairas” – hän sanoi, että ei ryhdy herra Alzheimeria kunnioittamaan. Että ei hän ole sairas eikä tämä ole sairaus, vaan hänellä on vain huono muisti.

Pari vuotta sitten presidentti Koivisto alkoi käydä Helsingin Alzheimer-yhdistyksen ryhmässä ja sen myötä puhua Alzheimerin taudista. Vertaistuki teki hyvää. Edelleen hän tosin sanoi, että mitäs muistisairaudesta, kun kaikilla muillakin samanikäisillä on. Sairauden hyväksyminen ei ollut yksiselitteistä.

Päätös julkisesti puhumisesta oli kuitenkin helppo tehdä. Kun mies alkoi puhua Alzheimerin taudista, Tellervo Koivisto ajatteli, että hänkin voi. Hänelle asiasta puhuminen ei ole ollut vaikeaa, ja avoimuudesta on tullut myönteistä palautetta.

– Alzheimerin tauti voi olla yhtä luonnollinen tai luonnoton – miten sen nyt ottaa – kuin mikä tahansa muu sairaus. Ei näitä voi sillä tavalla luokitella, että tämä olisi erikoisen pelättävä tai vaikea.

Muutos asenneilmapiirissä on suuri verrattuna 1980-lukuun, Kekkonen ja Reaganin piiloteltujen sairauksien aikaan.

– Silloin kun Kekkonen oli virassa, oli hyvin hankalia tilanteita, kun vaikeuksia salattiin. Ja ehkä sen takia, että häntä varjeltiin eikä sairaudesta julkisesti kerrottu, lehdistö alkoi tunkeutua saadakseen tietoa. Puhumalla vapautankin myös muut. Kun tuon asian julkisuuteen, se on yhteistä tietoa. Näin muiden ei tarvitse kokea tunkeutuvansa toisen sairauteen tai karttaa sitä.

Uusi koti

Suuri tuki oli Helsingin Alzheimer-yhdistys, jonne presidentti Koivisto lähti aina mielellään.

– Jos hän oli pidemmän aikaa ollut pois, oli iloiset halaukset. Lähtiessään hän usein tuli laulaen. Minulle oli tie-

tysti tärkeää, että hän oli paikassa, jossa viihtyi. Eihän se ole hyväksi, että me vain seurustelemme keskenämme.

Sosiaalisia suhteita vaalitaan myös hoivakodissa, nykyisessä asuinpaikassa.

– Siellä käy paljon enemmän tuttavina kuin täällä kotona. Eihän toisen kotiin tulla noin vain, mutta siellä käydään.

Rouva Koivistokin käy hoitokodissa mielellään. Hän on kuitenkin huomannut, että päivittäiset käynnit voivat hidastaa sopeutumista.

Omaan Katajanokan kotiin on ikävä. Presidentti Koivisto muistaa siellä olevat kirjahyllyt ja niissä seisovat kirjat sekä tutut kävelyretket.

– Tosiasia kuitenkin on, ettei hän viime aikoina juurikaan luenut ja että hän oli ulkona auton varassa, kulki kotona rollaattorilla. Mutta muistot liikkuvat niin monessa ajassa ja sekaisin. Hän tietää, että kotona on hyvä olla ja minut nähdessään miettii kotia.

Tavatessaan vaimonsa presidentti Koivisto kysyy, kuka päättää siitä, ettei hän pääse kotiin.

– Pakkohan minun on sanoa, että lähinnä se olen minä. Seuraavaksi hän kysyy perusteluja, johon vastaan, että hän tarvitsee niin paljon hoitoa. Mutta perusteluni eivät mene läpi. Tämä on vaikea vaihe.

Aiemmin Mauno Koivisto pohti usein sitä, kuinka kauan he voivat jatkaa

kotona asumista. Hän koki, että kahdestaan voi tapahtua kaikennäköistä, eikä apua välttämättä ole saatavilla.

– Hän sanoi usein haluavansa hoitokotiin, jossa olisi turvallisempaa ja muita ihmisiä. Juuri kaatumista edeltävänä päivänä hän sanoi, että emme voi jatkaa näin. Hänestä tuntui, että voi minä päivänä tahansa kaatua niin, että rikkoo huonekaluja.

Rouva Koivisto kertoo miehensäkin naurahtaneensa ajatukselle.

– Pitkäaikaisena lentopalloilijana hän ei edes koskaan kompuroinut. Minä olin kompastellut paljon enemmän. Mutta ilmeisesti hänellä rollaattorista huolimatta oli pelko kaatumisesta.

Viime aikoina yhteiset keskustelunaiheet ovat muuttuneet, kun ei enää voi jutella hiljan tapahtuneista asioista tai tehdä tulevaisuudensuunnitelmia. Silti yhteys on tallella.

– Tällaisesta ikävänä pidetystä sairaudesta huolimatta mieheni on se sama ihminen. Yhteyden löytää, kun vähän koskettaa ja höpisee, niin kuin kaiken ikää yhdessä olleet avioparit tekevät. 🍷

